

จดหมายข่าว (E-Newsletter):

The Agricultural Economics Society of Thailand Under Royal Patronage (AEST)

สมาคมเศรษฐศาสตร์เกษตรแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์
ปีที่ 5 ฉบับที่ 3 ประจำเดือน พฤษภาคม- มิถุนายน 2565

ปุ๋ยเคมี ปี 65: ราคา ปริมาณ และผลกระทบ

ที่มา: <https://www.thairath.co.th>, 2565

งานสัมมนาวิชาการเรื่อง “ปุ๋ยเคมี ปี 65: ราคา ปริมาณ และผลกระทบ”

จัดโดย สมาคมเศรษฐศาสตร์เกษตรแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2565

สมาคมเศรษฐศาสตร์เกษตรแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ได้จัดงานสัมมนาวิชาการเรื่อง “ปุ๋ยเคมี ปี 65: ราคา ปริมาณ และผลกระทบ” โดยมี นายปิติพงศ์ พึ่งบุญ ณ อยุธยา นายกสมาคมเศรษฐศาสตร์เกษตรแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์เป็นผู้กล่าวเปิดงาน และมีวิทยากรร่วมเวทีเสวนาประกอบด้วย คุณวรวิญญา บุญวิวัฒน์ ผู้แทนจากสมาคมการค้าผู้ผลิตปุ๋ยไทย นายกสมาคมฯ คุณธันยชนก สุวรรณประเสริฐ ผู้แทนผู้ประกอบการธุรกิจปุ๋ยเคมี คุณอัษฎางค์ สีหาราช ผู้แทนเกษตรกรชาวนา ประธานศูนย์ข้าวชุมชนระดับประเทศ ผู้แทนเกษตรกรชาวไร่อ้อย คุณมนตรี เลาศักดิ์ประสิทธิ์ เลขานุการสมาคมชาวไร่อ้อยแห่งประเทศไทย 7 รศ.ดร.อิสริยา นิตินันท์ประภาศ บุญญะศิริ ผู้แทนสถาบันการศึกษา อาจารย์ภาคเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมี ผศ.ดร.วิศิษฐ์ ลิ้มสมบุญชัย คณบดีคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นผู้ดำเนินรายการ เมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2565 ผ่านระบบออนไลน์ โดยเวทีสัมมนาดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อระดมความเห็นถึงสถานการณ์และข้อปัญหาที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากกรณีที่ปุ๋ยเคมีมีการปรับตัวของราคาที่สูงขึ้นอย่างรวดเร็ว พร้อมกับเป็นเวทีให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาได้แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นและนำเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหา ทั้งนี้ผลของการเสวนาในวันดังกล่าว สรุปได้ดังนี้

1. กลุ่มผู้ค้าและผู้ผลิตปุ๋ยเคมี

ประเทศไทยไม่สามารถผลิตสารตั้งต้นในการผลิตปุ๋ยเคมีได้ ทำให้ต้องพึ่งพาการนำเข้าแม่ปุ๋ยกว่าร้อยละ 95 จากทั่วโลก โดยประเทศที่มีกำลังการผลิตปุ๋ยไนโตรเจนสูงสุด 5 อันดับแรก ได้แก่ จีน รัสเซีย สหรัฐอเมริกา อินเดีย และอินโดนีเซีย ซึ่งประเทศเหล่านี้ ถึงแม้จะมีกำลังการผลิตมาก แต่ก็มีความต้องการใช้ในประเทศสูง ทำให้ต้องมีการนำเข้าปุ๋ยเคมีจากต่างประเทศด้วย สำหรับประเทศที่มีกำลังการผลิตปุ๋ยฟอสเฟตสูงสุด 5 อันดับแรก ได้แก่ จีน สหรัฐอเมริกา โมร็อกโก รัสเซีย และซาอุดีอาระเบีย และประเทศที่มีกำลังการผลิตปุ๋ยโพแทสเซียมคลอไรด์สูงสุด 5 อันดับแรก ได้แก่ แคนาดา รัสเซีย เบลารุส จีน และเยอรมัน นอกจากนี้ ไทยยังมีการนำเข้าแม่ปุ๋ยจากประเทศอื่นๆ อาทิ อิสราเอล จอร์แดน ซิลิและลาว เป็นต้น

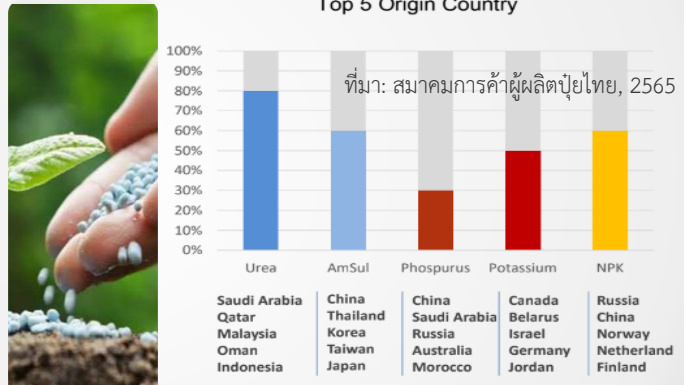

ที่ผ่านมาผู้ผลิตปุ๋ยเคมีของไทยจะเลือกนำเข้าวัตถุดิบจากประเทศที่มีภูมิภาคใกล้เคียงและคุณภาพคงที่ โดยปุ๋ยยูเรียส่วนใหญ่จะนำเข้าจากซาอุดีอาระเบีย กาตาร์ โอมาน มาเลเซีย และอินโดนีเซีย เป็นต้น ปุ๋ยแอมโมเนียมซัลเฟตนำเข้ามาจากจีน แม่ปุ๋ยฟอสฟอรัสนำเข้ามาจากจีน ซาอุดีอาระเบีย และรัสเซีย สำหรับปุ๋ยโพแทสเซียมคลอไรด์จะนำเข้าจากแคนาดา เบลารุส อิสราเอล ในปี 2563 และ 2564 ไทยมีการนำเข้าปุ๋ยเพิ่มขึ้น ถึงแม้ว่าปุ๋ยจะมีราคาสูง เนื่องจากสภาพอากาศเหมาะสมต่อการเพาะปลูก และพืชเศรษฐกิจมีราคาดี ทำให้เกษตรกรมีกำลังซื้อปุ๋ยเพิ่มขึ้น แต่ภาพรวมในปี 2565 พบว่าการนำเข้าปุ๋ยลดลง โดยเฉพาะฟอสเฟตและโพแทสเซียมคลอไรด์ นอกจากนี้การส่งออกปุ๋ยจากจีนในปี 2565 มีปริมาณลดลง เนื่องจากจีนมีมาตรการจำกัดการส่งออก ทั้งนี้คาดว่าจะส่งผลกระทบต่อไทยไปจนถึงปลายปี 2565

สำหรับแนวโน้มราคาปุ๋ยในปี 2565 ไตรมาสที่ 2 ผู้นำเข้าคาดการณ์ว่าราคาแม่ปุ๋ยไนโตรเจนจะมีแนวโน้มลดลง เนื่องจากการปรับลดราคาของแอมโมเนีย และราคาแม่ปุ๋ยฟอสฟอรัสจะคงที่ แต่ราคาแม่ปุ๋ยโพแทสเซียมคลอไรด์มีแนวโน้มปรับเพิ่มขึ้น เนื่องจากอุปทานมีจำกัด

สืบเนื่องจากวิกฤตพลังงานและความขัดแย้งระหว่างรัสเซีย-ยูเครน ส่งผลกระทบต่อทั้งต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ทำให้ผู้ผลิตปุ๋ยในต่างประเทศประสบปัญหาต้นทุนการผลิตเพิ่มมากขึ้น แก๊สธรรมชาติ ซึ่งเป็นสารตั้งต้นในการผลิตแม่ปุ๋ย (แอมโมเนีย) มีราคาสูงสุดในรอบ 14 ปี ทำให้กระทบกับราคาของปุ๋ยไนโตรเจน ส่งผลให้ผู้ผลิตปุ๋ยในประเทศประสบปัญหาปุ๋ยราคาสูงและหายาก ต้องใช้ระยะเวลาในการจองสินค้ายาวนานขึ้น อีกทั้งต้องสั่งซื้อปริมาณเพิ่มขึ้นเพื่อให้ได้ราคาถูกลง และต้องใช้เงินทุนมากกว่าเดิมในการนำเข้า นอกจากนี้เกษตรกรยังได้รับผลกระทบจากราคาปุ๋ยที่สูงทำให้ต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้นตามไปด้วย

ปุ๋ยเคมีเป็นปัจจัยการผลิตหลักของเกษตรกร ซึ่งไทยต้องนำเข้าแม่ปุ๋ยจากต่างประเทศเกือบร้อยละ 100 โดยไทยมีพื้นที่เพาะปลูกพืช 131 ล้านไร่ มีความต้องการใช้ปุ๋ยเคมี 8.06 ล้านตัน และนำเข้าปุ๋ยเคมี 5 ล้านตัน ปัจจุบันราคาปุ๋ยปรับขึ้นไปถึงร้อยละ 200-300 ขึ้นกับชนิดของแม่ปุ๋ย และยังไม่เห็นแนวโน้มลดลง จากสถานการณ์ราคาน้ำมันที่เพิ่มขึ้นจากสงครามระหว่างรัสเซีย-ยูเครนที่ยืดเยื้อ ถึงแม้ว่าราคาปุ๋ย ในตลาดโลกจะปรับลดลง แต่จากค่าเงินดอลลาร์ที่เพิ่มขึ้นยังคงส่งผลให้ราคาปุ๋ยในประเทศไม่ลดลง ประกอบกับหลายประเทศได้จำกัดการส่งออกปุ๋ยเนื่องจากความมั่นคงด้านอาหาร โดยเฉพาะจีนที่จำกัดโควตาการส่งออกปุ๋ยไนโตรเจนและหรือฟอสเฟต ทำให้ต้นทุนการผลิตปุ๋ยเคมีเพิ่มขึ้นร้อยละ 36 ถึงร้อยละ 49 เมื่อเทียบกับปี 2564 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 100 เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2563

เมื่อเดือนมีนาคม 2565 ที่ผ่านมา สมาคมการค้าผู้ผลิตปุ๋ยไทย สมาคมการค้าปุ๋ยและธุรกิจการเกษตรไทย และสมาคมคนไทยธุรกิจเกษตร ได้ร่วมหารือกับกรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์ กรณีผู้ประกอบการไม่สามารถแบกรับต้นทุนการผลิตปุ๋ยที่เพิ่มขึ้นได้ อย่างไรก็ตาม ในช่วงฤดูการเพาะปลูก 4 เดือน (พฤษภาคม - สิงหาคม 2565) ผู้ประกอบการได้เตรียมความพร้อมในการนำเข้าวัตถุดิบและปุ๋ยสำเร็จรูปให้เพียงพอกับความต้องการของเกษตรกร ทางสมาคมฯ ขอให้มั่นใจว่าครึ่งปีแรกจะมีปริมาณปุ๋ยที่เพียงพอกับความต้องการใช้ในประเทศ สำหรับครึ่งปีหลังผู้ประกอบการได้มีการทยอยนำเข้าอย่างต่อเนื่อง โดยกรมการค้าภายในให้ผู้ประกอบการสามารถขึ้นราคาปุ๋ยได้ตามต้นทุนที่เกิดขึ้นจริง ทำให้เอกชนมีความมั่นใจในการนำเข้ามากขึ้น เนื่องจากภาระที่จะต้องแบกรับต้นทุนน้อยลง จึงมั่นใจได้ว่าปุ๋ยจะไม่ขาดตลาด ทั้งนี้ หากผู้ประกอบการปรับขึ้นราคาตามต้นทุนจริง เกษตรกรอาจไม่สามารถแบกรับราคาปุ๋ยได้ จึงได้มีการหารือความรู้แก่เกษตรกรเกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยในปริมาณที่เหมาะสมกับพืชแต่ละชนิด นอกจากนี้ เห็นควรให้ภาครัฐให้การสนับสนุนในการเพิ่มแหล่งเงินทุน/แหล่งเงินกู้ให้กับผู้ประกอบการ โดยเฉพาะผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อย เพื่อให้สามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้

2. กลุ่มเกษตรกร

กรณีของข้าว ศูนย์ข้าวชุมชนเป็นแหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวจำหน่ายให้กับเกษตรกรมีจำนวน 2,470 ศูนย์ กระจายอยู่เกือบทุกตำบลทั่วประเทศ มีภารกิจหลักคือผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้ตรงกับความต้องการของชุมชนนั้นๆ ทั้งนี้ พันธุ์ข้าวที่กรมการข้าวผลิตขึ้นโดยส่วนใหญ่จะตอบสนองต่อปุ๋ยเคมี หากไม่ใส่ปุ๋ยเคมีข้าวจะเจริญเติบโตได้ไม่เต็มที่ ซึ่งจะส่งผลต่อ

ผลผลิตที่ได้เดือนพฤษภาคมเป็นช่วงเริ่มต้นการผลิต กลุ่มเกษตรกรต้องจัดหาปุ๋ยให้สมาชิก โดยพบว่าปุ๋ยมีราคาสูงขึ้นจากเมื่อต้นปี 2565 ประมาณ 800 บาทต่อกระสอบ หรืออยู่ที่กิโลกรัมละ 33 บาท ขณะที่ราคาขายข้าวเปลือกอยู่ที่กิโลกรัมละ 7 บาท ซึ่งราคามีความแตกต่างกันมาก ทั้งนี้ ข้าวเป็นพืชที่ต้องใช้ปุ๋ยจำนวนมาก ในหนึ่งฤดูกาลเพาะปลูก (4 เดือน) จะมีการให้ปุ๋ย 2 ครั้ง คือ เมื่อข้าวอายุ 25-30 วัน เพื่อบำรุงรากข้าว และเมื่อข้าวอายุ 55-60 วัน เพื่อบำรุงท่อนข้าว รวมใช้ปุ๋ย 50 กิโลกรัมต่อไร่ จึงมีผลกระทบต่อต้นทุน จากเดิมต้นทุนการทำนา รวมการเตรียมดิน เมล็ดพันธุ์ สารเคมี และอื่นๆ อยู่ที่ 5,000-5,500 บาทต่อไร่ เมื่อราคาปุ๋ยเพิ่มขึ้น ต้นทุนการทำนาก็เพิ่มขึ้นอย่างน้อย 800 บาทต่อไร่ ไม่รวมค่าน้ำมัน สารเคมี ฉะนั้น ต้นทุนจะเพิ่มขึ้นเป็น 6,000-6,500 บาทต่อไร่ ด้านผลผลิตต่อไร่ของภาคเหนือตอนบน ภาคกลางตอนบน หรือที่ใกล้แหล่งชลประทาน จะมีผลผลิตข้าวประมาณ 800 กิโลกรัมต่อไร่ โดยเกษตรกรจะมีรายได้ 5,600 บาทต่อไร่ ซึ่งเกษตรกรยังคงต้องทำนาต่อแม้จะขาดทุน เนื่องจากพื้นที่เหมาะสมกับการทำนา แม้ว่ารัฐบาลจะมีนโยบายส่งเสริมการปลูกพืชใช้น้ำน้อย หรือพืชหลังนาใช้ปุ๋ยน้อย แต่เกษตรกรไม่ได้มีความชำนาญในการปลูกพืชทุกชนิด ด้านปริมาณปุ๋ยคาดว่า มีเพียงพอ แต่เกษตรกรไม่มีเงินซื้อ ต้องคิดวิธีการให้ปุ๋ยและลดต้นทุนของตัวเอง ซึ่งมีวิธีการที่หลากหลาย แต่ด้วยสถานการณ์โควิด 19 ทำให้ไม่สามารถจัดประชุมหรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันได้ จึงเป็นปัญหาสำคัญ นอกจากนี้ ยุทธศาสตร์ชาติเรื่องข้าว ปี 2563-2567 ที่ตั้งเป้าจะลดต้นทุนการทำนา จาก 6,000 บาทต่อไร่ เป็น 3,000 บาทต่อไร่ มีความเป็นไปได้ยากในสถานการณ์ปัจจุบัน

กรณีของอ้อย อุตสาหกรรมอ้อยและน้ำตาลทราย มีพระราชบัญญัติอ้อยและน้ำตาลทราย พ.ศ. 2527 กำกับดูแลการผลิตอ้อยและน้ำตาลทราย ตั้งแต่การปลูก การผลิต ตลอดจนการขายไปยังต่างประเทศ โดยเกษตรกรรับผิดชอบในการผลิตและขนส่งอ้อยไปยังโรงงานน้ำตาล ปัจจุบันมีพื้นที่เพาะปลูก 8.9 ล้านไร่ มีความต้องการใช้ปุ๋ยประมาณ 8 แสนตัน โดยในปี 2564 มีปริมาณผลผลิต 92 ล้านตัน และคาดว่าในปี 2565 จะมีผลผลิตกว่า 100 ล้านตัน เนื่องจากสภาพอากาศเหมาะสม ปัจจุบันราคาอ้อยอยู่ที่ 1,070 บาทต่อตัน และได้กำหนดราคาขายล่วงหน้าในฤดูกาลหน้า 1,100 บาทต่อตัน แต่จากปัญหาปุ๋ยราคาแพง น้ำมันแพง ส่งผลให้ชาวไร่อ้อยพบกับปัญหาต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ภาพรวมต้นทุนการผลิตจากเดิม 1,185 บาทต่อตัน เพิ่มเป็น 1,500 บาทต่อตัน ขณะที่ราคาขายล่วงหน้า 1,100 บาทต่อตัน ซึ่งส่งผลกระทบต่อชาวไร่อ้อยโดยเฉพาะรายย่อย แม้ว่าชาวไร่อ้อยจะมีการปรับใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์ แต่อย่างไรก็ตามปุ๋ยมีการขาดแคลน

ทั้งนี้ สมาคมชาวไร่อ้อยมีทั้งหมด 37 สถาบัน อยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวงอุตสาหกรรม และไม่ได้อยู่ในรูปแบบสหกรณ์ จึงขอฝากสมาคมเศรษฐศาสตร์เกษตรฯ เกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือเกษตรกร ซึ่งส่วนใหญ่พบว่าอยู่ในแบบสหกรณ์หรือสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยขอให้ปุ๋ยมีปริมาณเพียงพอต่อความต้องการของชาวไร่อ้อย รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือจากภาครัฐทั้งด้านราคาการเข้าถึงแหล่งเงินทุน ตลอดจนองค์ความรู้ต่างๆ ที่จำเป็น

3. นักวิชาการ

ราคาปุ๋ยเคมีในตลาดโลกปรับเพิ่มสูงขึ้นมากตามราคาพลังงาน (ก๊าซธรรมชาติและน้ำมัน) โดยธนาคารโลกคาดการณ์

ว่า ในปี 2565 ราคาปุ๋ยยูเรียจะอยู่ที่ 850 เหรียญสหรัฐต่อตัน ราคาน้ำมัน 100 เหรียญสหรัฐต่อบาร์เรล และก๊าซธรรมชาติมีราคา 5.2 เหรียญสหรัฐต่อล้านบีทียู ซึ่งราคาปุ๋ยยูเรียจะปรับเพิ่มสูงขึ้นตามราคาก๊าซธรรมชาติซึ่งเป็นวัตถุดิบในการผลิต สำหรับแนวโน้มราคาปุ๋ยเคมีในตลาดโลก พบว่าราคาปุ๋ยยูเรียเริ่มชะลอตัวแต่ยังคงอยู่ในระดับสูง ปุ๋ยไดแอมโมเนียมฟอสเฟต (DAP) และปุ๋ยโพแทสเซียมคลอไรด์ (MOP) ยังคงมีราคาสูงอย่างต่อเนื่อง

ด้านการนำเข้าปุ๋ยเคมีของไทย พบว่าไทยมีการกระจายแหล่งนำเข้า ทำให้มีทางเลือกที่หลากหลาย แต่ในระยะสั้นอาจหาแหล่งนำเข้าไม่ทัน ทั้งนี้ ราคานำเข้าปุ๋ยเคมีของไทยเพิ่มสูงขึ้นตั้งแต่ปี 2564 อย่างไรก็ตาม ราคาน้ำตาลโรงงานปรับขึ้นน้อยกว่าราคานำเข้า เนื่องจากเป็นสินค้าควบคุม แต่ราคาขายส่งเพิ่มขึ้นมากและสูงกว่าราคาขายปลีก ด้านการผลิตปุ๋ยเคมีมีแนวโน้มชะลอตัว ปริมาณจำหน่ายทรงตัว และสัดส่วนสินค้าคงคลังปลายปีต่อการจำหน่ายมีแนวโน้มลดลง ส่งผลให้ราคาปุ๋ยเคมีเพิ่มขึ้น

ทั้งนี้ จากข้อมูลสมาคมการค้าปุ๋ยและธุรกิจการเกษตรไทย พบว่าการใช้ปุ๋ยเคมีของไทยกระจายอยู่ในพืชหลายชนิด คือ ข้าว อ้อย ปาล์มน้ำมัน ยางพารา ข้าวโพด มันสำปะหลัง โดยปาล์มน้ำมัน มีอัตราการใช้ปุ๋ยเฉลี่ยต่อไร่สูงสุด รองลงมา คือ ยางพารา อ้อย ข้าวโพดข้าวนาปรัง มันสำปะหลัง และข้าวนาปี ตามลำดับ จากการศึกษาผลกระทบปุ๋ยราคาแพง โดยกำหนดให้ปริมาณการใส่ปุ๋ยไม่เปลี่ยนแปลง (สูตรและอัตราใส่ปุ๋ยตามคำแนะนำ) พบว่ารายจ่ายปุ๋ยเคมีเพิ่มขึ้นมาก และราคาปุ๋ยเคมีเพิ่มขึ้นเร็วกว่าราคาที่เกษตรกรขายได้ ขณะที่เกษตรกรรายย่อยขาดเงินทุน จึงไม่อาจใส่ปุ๋ยได้ตามสูตรแนะนำ ผลผลิตจึงลดลง และจากการคาดการณ์รายได้และต้นทุนการผลิต กรณีราคาปุ๋ยเคมีเพิ่มขึ้น โดยยังไม่รวมราคาน้ำมันและต้นทุนอื่นๆ ที่เพิ่มขึ้น พบว่า มีรายได้ต่ำกว่าต้นทุนในทุกสินค้า คือ ข้าวนาปี ข้าวนาปรัง อ้อย และยางพารา สำหรับปาล์มน้ำมัน และมันสำปะหลัง มีต้นทุนต่ำกว่ารายได้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากข้อเท็จจริงที่ได้นำเสนอในเวทีการสัมมนาครั้งนี้ สมาคมเศรษฐศาสตร์เกษตรฯ ได้นำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

1. เพื่อให้เกษตรกรมีปุ๋ยเพียงพอที่จะใช้สำหรับฤดูกาลเพาะปลูกที่จะมาถึง ภาครัฐควรหาทางเจรจากับผู้ประกอบการนำเข้า และควรพิจารณาถึงมาตรการในการกำกับด้านราคา เพื่อให้สะท้อนถึงต้นทุนการนำเข้าที่ปรับตัวสูงขึ้น
2. ควรควบคุม/กำกับดูแลด้านราคาให้เหมาะสมกับปุ๋ยแต่ละชนิดตามต้นทุนที่แท้จริง แก้ปัญหาปุ๋ยปลอม ปุ๋ยไม่ได้คุณภาพ การลักลอบผลิตปุ๋ยเคมีโดยไม่ได้ขออนุญาต/ขึ้นทะเบียนปุ๋ยเคมีกับกรมวิชาการเกษตร
3. ควรสนับสนุนองค์ความรู้และอุปกรณ์ ได้แก่ ชุดตรวจวิเคราะห์ดินแม่ปุ๋ย เครื่องผสมปุ๋ย ให้ชุมชนอย่างทั่วถึง เพื่อให้เกษตรกรในชุมชนสามารถวิเคราะห์ดิน ใส่ปุ๋ยให้เหมาะสมตามธาตุอาหาร/สภาพดิน ฤดูกาล และพืชที่จะเพาะปลูกในแต่ละพื้นที่ รวมถึงการจัดสรรงบประมาณและบุคลากรให้เพียงพอ

4. ควรสนับสนุนให้มีการวิจัยพัฒนา และส่งเสริมการใช้ปุ๋ยเคมีและปุ๋ยชีวภาพควบคู่กัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ปุ๋ยเคมีและการลดต้นทุน เนื่องจากปัจจุบันยังไม่มีสูตรการใช้ปุ๋ยชีวภาพที่แน่นอนเช่นเดียวกับปุ๋ยเคมี
5. ควรให้ความช่วยเหลือในการเพิ่มแหล่งเงินทุน/เงินกู้ให้กับผู้ประกอบการและเกษตรกร ตลอดจนมาตรการด้านสินเชื่อ อาทิ มาตรการสินเชื่อสนับสนุนชุมชนทำปุ๋ยสั่งตัด เลื่อนการชำระดอกเบี้ยสินเชื่อปุ๋ยสำหรับเกษตรกรรายย่อย ในช่วงราคาปุ๋ยแพงออกไป

สามารถอ่านเอกสารเพิ่มเติมได้ที่:

เรื่อง....เล่า...

